

Henryk Bogacki

"Konzil und Papst : historische Beiträge zur Frage der höchsten Gewalt in der Kirche : Festgabe für Hermann Tüchle", wyd. Georg Schwaiger, München-Paderborn-Wien 1975 : [recenzja]

Collectanea Theologica 46/4, 226-227

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

śniej (zwłaszcza w wypadku bardziej znanych nazwisk) publikowanych. Mimo to prezentacje tego rodzaju ułatwiają poznanie, a w wyniku — także konfrontacje odmiennych stanowisk w dziedzinie eklezjologii.

Przykładem mogą być trzy wykłady poświęcone zagadnieniu prymatu i kolegalności przed Soborem Nicejskim (G. Timofejeff, I. E. Anastasiou, W. de Vries). Niezależnie od różnic można traktować stanowisko W. de Vriesa jako wspólny wniosek, że w tym okresie historii Kościoła łatwiej znaleźć uzasadnienie dla kolegalności niż dla prymatu. Choć bowiem kolegalność na płaszczyźnie całego episkopatu nie mogła dochodzić do głosu w dobie prześladowań, jednakże niemal od początku biskupi są świadomi odpowiedzialności nie tylko za swój lokalny, ale także za cały Kościół. W tym czasie regionalne kolegia biskupów podczas synodów sądziły, a nawet deponowały poszczególnych biskupów. Na Soborze Nicejskim po raz pierwszy dochodzi do głosu gremium poczytujące się za przedstawicielstwo kolegium biskupiego Kościoła powszechnego.

Tom niniejszy stanowi cenną dokumentację działalności żywego ośrodka spotkań ekumenicznych, a zarazem dostarcza rzeczowej informacji na temat niektórych kwestii eklezjologicznych dyskutowanych przez katolików i prawosławnych.

ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Konzil und Papst. Historische Beiträge zur Frage der höchsten Gewalt in der Kirche. Festgabe für Hermann Tüchle, wyd. Georg Schwaiger, München-Paderborn-Wien 1975, Verlag Ferdinand Schöningh, s. XX + 688.

Zagadnienie „sobór i papież” może wykazać się długą historią, której nowe rozdziały powstają na naszych oczach. Wprawdzie obecnie brak temu procesowi rozgłosu towarzyszącego dyskusjom toczonym w dobie Soboru Watykańskiego II, jednakże trwają spokojne badania przede wszystkim nad historią soborów. Przykładem — poza wielością książek i artykułów — może być wydawany od roku 1969 półrocznik „Annuaire Historiae Conciliorum”.

Dla uczczenia 70-tych urodzin Hermanna Tüchle, emerytowanego profesora historii Kościoła z Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu Monachijskiego, 23 uczniów, przyjaciół i kolegów wydało książkę pamiątkową w całości poświęconą zagadnieniu podmiotu najwyższej władzy w Kościele. Książka zawiera opracowania różniące się rozmiarami i wartością, obejmujące okres od tzw. soboru jerozolimskiego po współczesne dyskusje ekumeniczne. Następcą Tüchlego na katedrze i wydawcą książki, G. Schwaiger zamyka książkę pamiątkową obszerną rozprawą syntetyczną pt. *Suprema potestas. Päpstlicher Primat und Autorität der Allgemeinen Konzilien im Spiegel der Geschichte* (s. 611—678).

Sobór Watykański II podjął się wyjaśnienia wzajemnego stosunku papieża i biskupów, a więc istotnego punktu widzialnej struktury Kościoła. Mimo włożonych starań i osiągniętego postępu zagadnienie nie zostało w pełni rozwiązane ani przez ten sobór, ani przez synod biskupów z r. 1969, zajmujący się również tym problemem.

Sobór powszechny jest najpełniejszym wyrazem hierarchicznej struktury Kościoła. Dzieje soborów najlepiej ilustrują zmiany zachodzące w określaniu relacji papież-biskupi. Do niedawna eklezjologia katolicka ujmowała sobory najczęściej poprzez pryzmat przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego z r. 1917. Tymczasem pogłębione badania dziejów soborów już dawno doprowadziły do wniosku, że przepisy te nie tylko nie mają odpowiednika w żadnym soborze z pierwszego tysiąclecia istnienia Kościoła, ale w gruncie rzeczy wyrażają sytuację prawną jedynie Soboru Watykańskiego I.

Już w pierwszym tysiącleciu Kościoła występowało napięcie między absolutystycznym ujmowaniem prymatu przez papieża a kolegalną koncepcją najwyższej władzy reprezentowaną przez biskupów. Pierwsze sobory niewąt-

pliwie uznawały prymat papieski, lecz nie w takim rozumieniu, jakie mu wówczas nadawali sami papieże. Pomimo niesprzyjających warunków w okresie postępującego centralizmu papieskiego, idea kolegalności zdołała się utrzymać i przynieść pewne rezultaty w uchwałach Soboru Watykańskiego II. W jego świetle następuje swoista rehabilitacja zdrowych treści eklezjologicznych zawartych zwłaszcza w XVIII-wiecznych kierunkach episkopalistycznych (gallikanizm, febronianizm, józefinizm).

Księga pamiątkowa posiada wiele interesujących opracowań szczególnych, które pogłębiają znajomość dziejów soborów powszechnych. Z różnych racji kilka z nich warto wymienić. K. Ganzer przedstawia polemikę Stanisława Orzechowskiego i kard. Stanisława Hozjusza na temat ekumeniczności Soboru Trydenckiego (*Zur Frage der Ökumenizität des Konzils von Trient. Eine Auseinandersetzung zwischen Stanislaus Orzechowski und Stanislaus Hosius*, s. 357—372). R. Zinnhobler analizuje obraz Piusa IX lansowany przez katolicką literaturę tego okresu, kiedy to kult papieża przyjął formy i rozmiary dotąd nieznanne w historii (*Pius IX. in der katholischen Literatur seiner Zeit. Ein Baustein zur Geschichte des Triumphalismus*, s. 387—432). H. J. Pottmeyer, znany z gruntownego dzieła na ten temat, obrazuje przemianę, jaka zaszła w XIX wieku, kiedy początkowo w Europie (poza Włochami) nie głoszono nauki o nieomylności papieża, a po 70 latach doszło do jej zdogmatyzowania („*Auctoritas suprema ideoque infallibilis*”). *Das Missverständnis der päpstlichen Unfehlbarkeit als Souveränität und seine historischen Bedingungen*, s. 504—520). Zwraca uwagę brak jakiegokolwiek opracowania poświęconego koncepcji soboru w dobie Vaticanum II, kiedy mimo wszystko nastąpiły pewne przekształcenia teorii soboru. Księga stanowi interesujący zbiór szczegółowych studiów z dziedziny historii soborów powszechnych.

ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Ferdinand KLOSTERMANN, *Gemeinde — Kirche der Zukunft. Theßen, Dienste, Modelle*, Freiburg im Breisgau 1974, Verlag Herder, 2 tomy, s. 447 + 364.

Przeobrażenia w dzisiejszym świecie, szczególnie w umysłowości i postawach ludzi, skłaniają Kościół do przemyślenia na nowo swoich zadań i realizowania ich w życiu zgodnie z wymaganiami obecnej sytuacji, która zawiera w sobie znamiona kryzysu. Daje się zauważyć, jak zmniejsza się i traci na znaczeniu to wszystko, co nosi charakter kościelny. Ludzie coraz mniej identyfikują swoje sprawy religijne z instytucją Kościoła, z jego formułami wiary i norm. Wzrastają wewnętrzne czyli duchowe, a także zewnętrzne wystąpienia z Kościoła. Wielu nie może rozpoznać już oblicza Chrystusa w oglądaniu i przeżywaniu konkretnego Kościoła. Wzmagają się konflikty w różnych dziedzinach z władzami kościelnymi. Świeccy i księża mają je z biskupami, teologowie — z przedstawicielami oficjalnego urzędu nauczycielskiego, biskupi i konferencje biskupów — z centralnymi władzami rzymskimi. W niektórych krajach powstają Kościoły podziemne. Zdaje się zakrawać to na zdecydowanie otwarte bunt. Dyscyplinarne zarządzenia z powodu kryzysu autorytetu i posłuszeństwa okazują się coraz mniej skuteczne. Do tego dochodzą rezygnacje księży, sporadycznie nawet biskupów z funkcji kapłańskich i zmniejszenie się liczby powołań kapłańskich.

Aby Kościół mógł spełniać skutecznie i owocnie swoje posłannictwo w tak zmiennej sytuacji, musi dostosować również swoje struktury organizacyjne do wymagań i potrzeb współczesności. Temu chce służyć choćby w małym stopniu omawiana książka.

Autor jest znanym pastorałistą wykładającym w Wiedniu. Ma w swej dziedzinie już godne uwagi osiągnięcia. Kilka tez zawartych w tej książce wyłożył po raz pierwszy w roku 1967 w Holandii na sesji roboczego koła europejskich czasopism pastorałnych. Ukazały się pod tytułem *Struktury Koś-*